

Työ - tieto - ja tulevaisuus

Seminaari 24.10.2002 Helsingin messukeskuksessa

Seminaarin järjestivät Informaatioalan akateemiset (INA), Suomen Tieteellinen Kirjastoseura (STKS) ja Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto (YHL) 24.10.2002 Helsingin messukeskuksessa. Seminaarin koko ohjelma löytyy [STKS:n verkkosivulta](#).

Lähes 70 osallistujaa eri puolilta Suomea kokoontui seminaarin, jonka avasi kirjastonjohtaja Tuula Ruhanen. Seminaari oli sisällöltään laaja ja kattava sekä ammattiliittojen, kirjasto- ja tietopalvelualan nykytilanteen näkökulmasta että tulevaisuuden visioita ajatellen.

Oheisena poimintoja seminaariluennoista ja niiden ajatuksia virittävästä sisällöstä.

- [Muutokset työssä](#)
- [Johtamisen rooli](#)
- [Tulevaisuuden kirjasto](#)
- [Ammattikuva muutoksessa](#)

Anna- Maija Pietilä
kirjastonhoitaja
Yliopiston kirjasto
anna-maija.pietila@helsinki.fi

Muutokset työssä

Informaatioalan akateemisten puheenjohtaja **Arja Juntunen** esitteli Tiedot-hankkeen kautta työnkuvausta ja työnarviointia. Hankkeen mukaisesti työnarvointiin perustuva palkkaus olisi voimassa vuoden 2003 loppuun mennessä. Palkkaus on kytketty kehityskeskusteluihin, jossa henkilökohtainen lisä arvioidaan. Palkan korotukselle on ominaista suoriutumisen asetetuista tehtävistä. Hanke on erityisesti nuorille hyvä järjestelmä, sillä siinä on mahdollista saada parempaa palkkaa heti alussa kuin aikaisemmin. Jos henkilö etenee työtehtävissä, niin palkka myös nousee. Ongelmana ovat kuitenkin kilpailu ja taloudellisten rajojen vastaantulo sekä oikeudenmukaisuus.

Usein työ voi olla sama, mutta tekemisen tapa voi olla erilainen. Miten kompetenssi, taidot ja yksilöllisyys huomioidaan oikein, sillä organisaatiolla on vaikutusta työnarvioinnin toteutukseen.

Kirjaston asema organisaatioissa on hyvin erilainen. Kirjastojen erot ovat suuria. On olemassa isot ja pienet kirjastot, joissa tehtävien luokitus on erilainen. Kirjasto on koettu useissa organisaatioissa tukitoiminnoksi. Luennoija korosti kirjaston asemaa avainpalveluksi organisaatiossa. Avaintoiminto oli Arja Juntusen mielestä hyvä termi siksi, että kirjasto on olennainen osa tutkimus- ja opiskelutoimintaa. Asiantuntijuus on kirjastossa yhtä tärkeää kuin atk-alallakin.

Tietokantojen opetuksen kasvu on korostetusti kirjastojen tehtävänä eri organisaatioissa. Niinpä tiedonhaun opetuksessa onkin keskeistä opiskelutaitojen opiskelu. Tiedonhaku ei ole teknistä taitoa pelkästään. Se on erityisesti tiedonlähteiden käytön taitoa, joka on pätevyyden osa myös eri ammattialoilla. Tiedonhaun taidoissa ovat mukana ajattelun taidot, organisointitaidot sekä kielitaidot. Lisäksi tarvitaan myös vastuuta ja ongelmanratkaisun taitoja.

Kirjastossa tiedonhaunopettajilla hallitsevat kirjasto- ja informaatioalan substanssin ja ymmärtävät kyseisen toisen tieteenalan asioita. Tiedonhaun syvyystaso kirjastossa määräytyy asiakkaasta käsin olipa kyse sitten opetuksesta, tietopalvelusta tai kokoelmatyöstä. Kirjastotyössä työn arviointi on vaikeaa ja vierasta, koska työn kuvaamiseen ei olla totuttu. Tärkeintä olisi saada ulkopuolisille selväksi ja ymmärrettäväksi, mitä kirjastossa tehdään. Kirjasto- ja tietopalvelutyö on asiantuntijatyötä, vaikka kirjastossa on työssä myös työllistettäviä, siviilipalvelusmiehiä jne.

Johtamisen rooli

Turun kaupunginkirjaston kirjastotoimenjohtaja **Inkeri Näätsaari** tarkensi esityksellään havainnollisesti tietotyön olemusta ja osaamisen merkitystä. Hän korosti, että kirjasto- ja tietopalvelualan tehtävä on välittää tietoa ja kulttuuria. Ne luovat edellytykset omatoimiseen tiedonhankintaan, kulttuuriharrastukseen ja siten ovat merkityksellinen osa uuden tiedon ja kulttuurin syntymiselle. Kirjastoihmisen osa on olla välittävä ihminen, joka nostaa esille sisältöjä, välittää ja luovuttaa tietoa. Kirjastoammattilaisen työ sisältää asiakkaiden vaikeita ja helppoja kysymyksiä. Ne tuovat työhön prosesseja, jotka ovat luonteeltaan ylläpitäviä, kehittäviä ja uutta luovia. Inkeri Näätsaari toi esille kirjaston vision merkityksen. Visio vetää puoleensa, tuo muistoja tulevaisuudesta ja vie uutta kohti. Liike perustasolta huipulle edellyttää taito-, sivistys- ja sosiaalista pääomaa. Koulutus muuttuu ja menee eteenpäin koko ajan.

Taitopääomaan Näätsaari sijoitti organisaatiossa toimimisen taidon. Päätöksenteko, taloudenpito, sisältöjen tunnistaminen, analysoiminen ja järjestäminen sisältävät viestintätaidollisia tehtäviä. Sivistyspääomaan hän liitti

arvot ja ihmiskäsityksen. Sosiaalisen pääoman muodostavat sosiaaliset taidot sekä johtaminen. Miten ihminen näkee itsensä työssä, millaista on itsensä johtaminen, motivointi. Sosiaaliset taidot tulevat esille erityisesti johtamisessa ihmisyhteisössä. Tärkeää on kuunteleminen, kommunikointi sekä ongelman ylittämisen taito. Johtajan on osattava suunnistaa uuteen. Johtajalla on oltava visioita, jotta muiden johtaminen onnistuu. Kuitenkin johtajan tehtävä on myös perusasioiden merkityksen muistuttaminen, sillä punainen lanka ei saa joutua hukkaan. Inkeri Näätäsaari korosti, että henkilökunnalla on lupa osata. Kirjasto toimii joukkueena, jossa ovat mukana eri tiedonalojen asiantuntijaryhmät. Ihmiset tulevat kirjastoon, koska he ovat kiinnostuneet heille tärkeistä asioista ja aiheista.

Tulevaisuuden kirjasto

Eduskunnan kirjaston johtava tietoasiantuntija **Timo Turja** esitteli näkemystään mitä on kirjastonhoitajuus vuonna 2030. Hän lähestyi teemaansa arkkitehtuurin kautta. Tulevaisuuden kirjastoa kuvaavat sanat ovat: keveys, joustavuus etenkin tilojen suhteen, avoimuus ja muunneltavuus. Kirjoille hän kuvasi n. 30 % kirjaston pinta-alasta. Asiakaspalvelupisteiden on oltava moduleita, joita voi helposti muunnella, yhdistellä ja uudelleenjärjestää. Tulevaisuuden kirjasto ei ole koskaan valmis. Muotojen muunneltavuus edellyttää, ettei kirjastossa ole esim. portaita, vaan ihmiset kulkevat tilasta toiseen ramppien avulla. Asiakaspalvelutilat ovat keveitä eikä ihmiset enää kannata raskaita kirjapinoja. Tämä tuo muutoksia työssä. Kirjaston työntekijöiden on osattava koota kokonaisuuksia asiakkaiden toiveiden mukaisesti. Modulaarisuus kuvaa organisaatioiden rakennemuutoksia. Muutokset tulevat lyhyillä varoitusaajoilla. Johtaja tekee yritykselle yhteisen ymmärryksen eli selityksen. Olennaista on laaja-alaisen osaamisen luova yhdistäminen. Innovaatiot syntyvät luovasti yhdistämällä enemmän kuin syvällisesti eriytyneen työn kautta. Hän vertasi kameran ja puhelimen käytön hyödyllistä yhdistämistä nykyaikana.

Tulevaisuuden informaattikko on Timo Turjan mukaan tietogeneralisti, eri informaatiolähteiden spesialisti. Supermodernia kirjastoarkkitehtuuria hän vertasi lentokenttien terminaaleihin, jotka ovat tehokkaita globalisoitumisen ilmentäjiä. Niiden läheisyydessä on paljon toimintoja, joilla ei ole mitään tekemistä itse lentämisen kanssa. Niinpä tulevaisuudessa kirjastoihmisen ammatillinen osaaminen hämärtyy ja yksilölliset piirteet katoavat. Kirjastot toimivat yhdessä muiden elämysten kanssa. Kuitenkin hän esitti tulevaisuuden kirjastoon mukaan myös hiljaisuuden huoneita. Olennaista tässä esityksessä oli näkemys, jonka mukaan teknologia ja tekninen osaaminen yhdistävät kirjastoja toisiinsa. Palvelut, tavarat, rakennukset tulevat toistensa kaltaisiksi. Kuten esim. www-ympäristössä jo nyt kirjastopalvelujen tarjoajia on vaikea erottaa toisistaan.

Ihmiset eivät muista mistä tietoverkoista tieto on saatu. Digitaalisessa ympäristössä tietokoneet tulevat tekemään nykyisen ammattilaisen tehtävät. Kirjastolle jäävä osuus on tarjota tarinoita, elämyksiä. Tulevaisuuden kuvassa kirjastot ovat tietojen ja tunteiden kohtaamispaikkoja, luovia, yllätyksellisiä pakkoja, joissa ihmiset löytävät vastauksia kysymyksiin, joita he eivät luulleet koskaan osanneensa tehdä.

Ammattikuva muutoksessa

Eero Sormunen Tampereen yliopiston Informaatiotutkimuksen laitoksesta esitteli Miten ammattikuvan muutokseen vastataan? Hän kertoi opetuksen historiasta, tavoitteista, laitoksen opetustarjonnasta, opiskelijoista ja esitteli myös muutamia ongelmia ja niihin vastauksia. Keskeisesti tuli esille tieteenalan lyhyt historia. Vuodesta 1991 alkaen oppiaineen nimi muuttui Informaatiotutkimuksen laitokseksi ja vuonna 1994 oppiaineen nimeksi tuli informaatiotutkimus. Vuonna 2001 laitos yhdistyi Informaatiotieteiden tiedekuntaan. Opetuksen tavoitteina ovat laaja-alainen perustutkimus, tutkimusperusteinen opetus, joka antaa valmiudet alan palvelu-, hallinto- ja asiantuntijatehtäviin. Yhteistyötä on myös muiden yliopistojen kanssa.

Ammattikuvan muutokseen vastaamisessa hän toi esille seuraavaa: kukaan ei tiedä mitä tulevaisuus tuo tullessaan. On vaikeaa hahmottaa millaisia valmiuksia koulutuksen pitäisi tuoda tulevaisuudessa. Miten omaa osaamistaan pystyy uudistamaan/täydentämään myöhemmin tehtävien muuttuessa. Nippelitiedon sijasta ihmisellä pitäisi säilyä kiinnostus tähän alaan eli käytäntöjen läheisiin tehtäviin.

Turun ammattikorkeakoulusta **Aulikki Holma** esitteli tradenomin tutkinnon, joka sisältää 140 ov ja on korkeakoulututkinto kirjasto- ja informaatiopalvelualalle. Koulutus palvelee valtakunnallisesti. Keskeistä koulutuksessa on työkuultuurin menetelmien tunteminen: työelämälähtöisyys, kansainvälistyminen ja asiantuntijuus.

Aulikki Holma toi esille miten museoilla, arkistoilla ja kirjastoilla on yhtenäinen näkemys tehtävistä. Alalla tulevat esille myös toimittajan työn piirteet, pedagogiset ja konsultin taidot aikaisemmin mainittuja yhteistyön ja vuorovaikutustaitojen lisäksi. Opiskelijan on löydettävä omat vahvuudet eli jokaisella on henkilökohtainen opetussuunnitelma. Tärkeitä ovat käsitteet tekemällä oppiminen ja oppimisen käsittely eli opiskelu on vuorovaikutteista.

Mielenkiintoisia olivat myös Dosentti **Ilkka Mäkisen** katsaus ammattikuvan historiaan. Samoin tietotyön ergonomiaa havainnollisti Ylilääkäri Esa-Pekka Takala. Työympäristöasiantuntija Erkki Auvinen korosti esitelmässään, miten hyvä työ ja työympäristö kuuluvat yhteen. Hyvä työ syntyy työpaikalta käsin.

Lopuksi Järjestösihteeri Satu Henttonen YHL:stä kokosi yhteen moniammatillisen kirjastotyön piirteitä. Päivä sisälsi runsaasti keskustelua ja toi uusia näkökulmia tulevaisuuteen.

Anna- Maija Pietilä
kirjastonhoitaja
Yliopiston kirjasto
anna-maija.pietila@helsinki.fi